

Asia: VN/10847/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvaa ja julkisia työvoima- ja yrityspalveluja koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuttavaa luonnoksen työttömyysturvalakia koskevista muutosesityksistä?

Työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi 2 a luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohdan osalta siten, ettei lainkohdassa mainittua pätevää syytä jättää toteuttamatta työllistymissuunnitelmaa työnhakijan työnhakuvelvollisuuden tarkastelujakson aikaisen kokoaikaisen työllistymisen perusteella sovellettaisi palkkatuetussa työssä oleviin. Ehdotuksen tarkoituksena on selkeyttää nykytilannetta, jossa työttömyysturvalain em. lainkohta on kumonnut julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain työnhakuvelvollisuuden taustalla olevan tavoitteen, jossa hakemalla työtä jo palkkatukijakson aikana työnhakija parantaa mahdollisuuksiaan työllistyä nopeasti palkkatuetun työn päätyttyä. Uudenmaan TE-toimisto kuitenkin katsoo, että toteutuessaan ehdotuksesta voi aiheutua kohtuuttomia tilanteita seuraamusjärjestelmän kannalta.

TTL 2 a luvun 9 ja 10 §:n laiminlyöntien osalta tarkastellaan edeltävän 12 kuukauden aikana tapahtuneita menettelyjä. Jos työnhakijalla on ollut useampia laiminlyöntejä 12 kuukauden kuluessa ennen palkkatukityön aloittamista, on mahdollista että hän kokoaikaisessa palkkatukityössä ollessaan laiminlyö työnhakuvelvoitteen, ja voi siten saada TTL 2 a luvun 10 §:n mukaisen työssäolovelvoitteen, ellei yli kaksi viikkoa kestävää kokoaikaista palkkatukityötä pidetä pätevänä syynä työnhakuvelvollisuuden laiminlyönnille. Asiakasnäkökulmasta esitetty muutos vaikuttaa haasteelliselta. Työnhakuvelvollisuus tulee asetettavaksi myös siinä tapauksessa, että palkkatuettu työ jatkuu uudella palkkatukijaksolla. Henkilö on voinut itse hankkia työpaikan työttömänä työnhakijana ollessaan, ja työllistämistä varten työnantaja on saanut työsuhteeseen palkkatukea. Työhön meno on työttömyysturvalain soveltamisessa pääsääntöisesti ollut pätevä syy esimerkiksi työllistymistä edistävän palvelun keskeyttämiselle, eli on haluttu kannustaa työn tekemiseen, ei työnhakijaksi jäämiseen. Vaikka muutoksen tarkoituksena olisi kannustaa henkilöitä ennemmin työllistymään avoimille työmarkkinoille, voi esimerkiksi pitkään työttömänä olleelle lyhyen palkkatukityön saaminen olla väylä saada jatkosopimus myöhemmin samalle työnantajalle ilman työnantajan saamaa palkkatukea. Työnhakija ei myöskään voi suoraan vaikuttaa siihen, hakeeko tai saako työnantaja hänen työllistämisekseen palkkatukea vai ei. Näin ollen työnhakija voi joutua

eriarvoiseen asemaan työttömyysturvalain soveltamisessa verrattuna muihin kokoaikatyössä oleviin vain sen perusteella, että työnantaja hyötyy hänen työllistamisestään palkkatuen muodossa. Uudenmaan TE-toimisto toivoo, että esitykseen täsmennettäisiin, täyttääkö jäljellä oleva kokoaikainen palkkatukityöjakso mahdollista sen aikana asetettavaa työssäolovelvoitetta.

Työttömyysturvalain 10 luvun 4 § työllistymistä edistävien palvelujen ajalta oikeudesta työttömyysetuuteen koskee ensisijaisesti työttömyysetuuden maksajaa. Uudenmaan TE-toimisto pitää ehdotettua täsmennystä kuitenkin kannatettavana, sillä se selkeyttäisi laintulkintaa.

2) Lausuttavaa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia koskevista muutosesityksistä?

Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen

Uudenmaan TE-toimisto katsoo, että työnhakuvelvoitteen asettamatta jättäminen kuukautta ennen työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen aloittamista ei ole tarkoituksenmukaista ja tuo perusteetonta katkonaisuutta työnhakuvelvollisuuteen. Uudenmaan TE-toimisto pitää kannatettavana lainsäädännön täsmenmistä tältä osin. Uudenmaan TE-toimiston käsityksen mukaan ehdotettu muutos ei kuitenkaan olisi vaikutukseltaan merkityksellinen. Nykyisinkin useimmiten asiakkailta on työnhakuvelvoite asetettuna ko. palvelun alkamiseen asti, johtuen mm. siitä, missä vaiheessa työllistymissuunnitelmassa työnhakuvelvollisuus tarkistetaan, ja siitä että työttömyysetuudella tuetusta omaehtoisesta opiskelusta saatetaan joissain tilanteissa sopia vasta muutamia päiviä ennen opintojen aloittamista.

Työnhakijan velvollisuus antaa tietoja opintojen etenemisestä

Uudenmaan TE-toimisto pitää kannatettava julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain 6 luvun 8 §:ään ehdotettavaa muutosta. Muutos mahdollistaa monipuolisempia keinoja opintojen etenemisen seurantaan. Ehdotetulla muutoksella ei katsota olevan suuria vaikutuksia. Tälläkin hetkellä opintojen etenemisen tarkistamiseen on käytössä erilaisia tapoja. KOSKI-rekisteri ei kuitenkaan ole kovin aktiivisessa käytössä. Pelkät opintosuoritukset eivät usein anna riittävästi tietoa opintojen etenemisen arvioinnissa, koska opintosuoritukset saattavat kirjautua rekisteriin suurempien opintokokonaisuuksien osalta vasta myöhemmin. Näissä tapauksissa TE-toimiston on tarvittaessa pyydettävä lisäselvitystä.

3) Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki;

kohdennettu kysymys Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja kaikille työ- ja elinkeinotoimistoille:

Onko laissa säädettyä työttömän määritelmää tulkittu säännöksen sanamuodon mukaisesti vai esitysluonnoksessa oletuksena olevalla tavalla siten, että työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n perusteella sivutoimisesti opiskelevaa on pidetty työttömänä? Onko määritelmäsäännöksen muutokselle näkemyksenne mukaan tarpeen esittää takautuvaa soveltamista (kts. lain voimaantulo- ja siirtymäsäännös)?

Uudenmaan TE-toimiston näkemyksen mukaan asiaa on tulkittu esitysluonnoksessa olevalla tavalla siten, että sivutoimisesti opiskelevaa on pidetty työttömänä.

4) Lausuttavaa työvoimapolveluiden järjestämistä annettua lakia koskevista muutoksista?

-

5) Lausuttavaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua lakia koskevista muutoksista?

Uudenmaan TE-toimisto on vakiintuneen käytännön mukaisesti antanut muidenkin työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkaista työvoimapolitiittiset lausunnot niissä tilanteissa, joissa on ollut kyse vuorottelijan harjoittaman yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuuden arvioinnista. Ehdotuksesta ilmenevällä tavalla Uudenmaan TE-toimiston toimivalta vuorotteluvapaalla olevan henkilön yritystoimintaa koskevien työvoimapolitiittisten lausuntojen antamiseen on lainsäädännössä kuitenkin ollut tulkinnanvarainen. Uudenmaan TE-toimiston näkemyksen mukaan ehdotettu täsmennys selkeyttäisi toimivaltaa.

6) Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia koskevista muutoksista?

Työttömyysturvan asiantuntijalausuntojen käsittelyssä on ilmennyt tilanteita, joissa asia on siirretty virheellisesti Uudenmaan TE-toimiston työttömyysturvan vastuualueelle, vaikka toimivaltainen taho ratkaisemaan asian on ollut kuntakokeilu. Näissä tilanteissa työttömyysturva-asioita on jouduttu palauttamaan takaisin käsittelyyn toimivaltaiselle viranomaiselle sekä samalla ohjeistamaan annettavasta lausunnosta. Tämä viivästyttää työvoimapolitiittisen lausunnon antamista, vaikuttaa negatiivisesti asiantuntijalausuntojen käsittelyaikaan, lisää ylimääräistä työtä ja aiheuttaa kohtuutonta haittaa työnhakijalle. Tästä johtuen Uudenmaan TE-toimisto pitää kannatettavana ja tarkoituksenmukaisena sitä, että jatkossa Uudenmaan TE-toimistolla olisi mahdollisuus käsitellä mikä tahansa kuntakokeilun asiakkaan työttömyysturva-asia ja antaa työvoimapolitiittinen lausunto kuitenkin velvollisuuden säilyessä edelleen kuntakokeilulla. Uudenmaan TE-toimiston työttömyysturvan valtakunnallinen vastuualue toivoo, että esitetty lakimuutos tulisi voimaan mahdollisimman nopealla aikataululla. Vaikka Uudenmaan TE-toimiston laajempi toimivalta onkin tarkoitettu tilapäiseksi toimeksi TE-palveluiden siirtyessä kuntien vastuulle 1.1.2025, on tärkeää turvata vastaava toimivalta työttömyysturvan asiantuntijalausuntojen antamisen yhteyteen myös jatkossa. Vuoden 2025 alussa aloittaa toimintansa lukuisa määrä uusia työvoimaviranomaisia, jolloin mm. toimivaltakysymykset saattavat hidastaa asiakkaiden asioiden etenemistä.

7) Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettu laki; kohdennettu kysymys kokeilussa mukana oleville kunnille:

Onko laissa säädettyä työttömän määritelmää tulkittu säännöksen sanamuodon mukaisesti vai esitysluonnoksessa oletuksena olevalla tavalla siten, että työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n perusteella sivutoimisesti opiskelevaa on pidetty työttömänä? Onko määritelmäsäännöksen muutokselle näkemyksenne mukaan tarpeen esittää takautuvaa soveltamista (kts. lain voimaantulo- ja siirtymäsäännös)?

-

8) Lausuttavaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua valtioneuvoston asetusta koskevista muutoksista?

Työttömyysturvan asiantuntijalausuntojen käsittelyssä on ilmennyt tilanteita, joissa asia on siirretty virheellisesti Uudenmaan TE-toimiston työttömyysturvan vastuualueelle, vaikka toimivaltainen taho ratkaisemaan asian on ollut toinen TE-toimisto. Näissä tilanteissa työttömyysturva-asioita on jouduttu palauttamaan takaisin käsittelyyn toimivaltaiselle viranomaiselle sekä samalla ohjeistamaan annettavasta lausunnosta. Tämä viivästyttää työvoimapolitiittisen lausunnon antamista, vaikuttaa negatiivisesti asiantuntijalausuntojen käsittelyaikaan, lisää ylimääräistä työtä ja aiheuttaa kohtuutonta haittaa työnhakijalle. Tästä johtuen Uudenmaan TE-toimisto pitää kannatettavana ja tarkoituksenmukaisena sitä, että jatkossa Uudenmaan TE-toimistolla olisi mahdollisuus käsitellä minkä tahansa TE-toimiston asiakkaan työttömyysturva-asia ja antaa työvoimapolitiittinen lausunto, kuitenkin velvollisuuden säilyessä edelleen TE-toimistolla. Uudenmaan TE-toimiston työttömyysturvan valtakunnallinen vastuualue toivoo, että esitetty lakimuutos tulisi voimaan mahdollisimman nopealla aikataululla. Vaikka Uudenmaan TE-toimiston laajempi toimivalta onkin tarkoitettu tilapäiseksi toimeksi TE-palveluiden siirtyessä kuntien vastuulle 1.1.2025, on tärkeää turvata vastaava toimivalta työttömyysturvan asiantuntijalausuntojen antamisen yhteyteen myös jatkossa. Vuoden 2025 alussa aloittaa toimintansa lukuisa määrä uusia työvoimaviranomaisia, jolloin mm. toimivaltakysymykset saattavat hidastaa asiakkaiden asioiden etenemistä.

9) Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettu valtioneuvoston asetus;

kohdennettu kysymys Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle:

Säännös, joka koskee Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston nykyistä laajempaa toimivaltaa antaa työvoimapolitiittisia lausuntoja toisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaan työttömyysturva-oikeudesta olisi mahdollista saattaa voimaan muita muutoksia nopeammalla aikataululla. Pidätkö tätä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että vuorottelukorvaukseen liittyviä lausuntoja koskeva muutos tehtäisiin tässä tapauksessa asetukseen myöhemmin, ja kuntien asiakkaana olevia työnhakijoita koskeviin työvoimapolitiittisiin lausuntoihin liittyvän toimivallan laajentaminen edellyttää lain tasolla tehtävää muutosta?

Uudenmaan TE-toimisto katsoo, että muutosten olisi hyvä tulla voimaan mahdollisimman nopeasti. TE-toimisto ei kuitenkaan pidä tarpeellisena sitä, että asetusmuutos Uudenmaan TE-toimiston nykyistä laajemmasta toimivallasta antaa työvoimapolitiittisia lausuntoja toisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaan työttömyysetuusoikeudesta tulisi voimaan aikaisemmin kuin muut esitetyt toimivaltamuutokset. Uudenmaan TE-toimisto toivoo muutosten astuvan voimaan samanaikaisesti. Uudenmaan TE-toimisto katsoo, että käsittelyn sujuvuuden varmistamiseksi olisi tärkeää mahdollistaa kyseinen toimivalta myös takautuvalle ajalle.

10) Muuta lausuttavaa?

-

Erhosalo Minna
Uudenmaan TE-toimisto